

Büyük Fıkıh Kâideleri Meşakkatler Kolaylıkları Celbeder

— Polat Akyol · 23 Mart 2020

الْمَشَقَّةُ تَجْلِبُ التَّيْسِيرَ

BÜYÜK FIKIH KÂİDELERİ

MEŞAKKATLER KOLAYLIKLARI CELBEDER

Üçüncü Kâide

Mukaddime: Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ü Teâlâ'nın Adıyla...

Hamd, Allâh'a mahsustur. O'na hamd eder, O'ndan yardım ve mağfiret dileriz. Nefislerimizin şerrinden ve amellerimizin kötülüğünden O'na sığınırız. O'nun hidâyete erdirdiğini hiç kimse saptıramaz, saptırdığını ise hiç kimse hidâyete erdiremez. Şehâdet ederim ki, Allâh'tan başka ibâdete lâyık hiçbir ilâh yoktur. Ve yine şehâdet ederim ki, Muhammed aleyhisselâm O'nun kulu ve Rasûlü'dür...

Bundan sonra:

“Büyük Fıkıh Kâideleri”, İslam fıkıh mezhepleri tarafından ittifakla kabul edilmiş beş temel kâidedir. Bu kâideler fâkihlerce Kur'ân ve Sünnet naslarından istidlal ile elde edilen ve üzerlerine birçok ahkâmın binâ edildiği büyük kâidelerdir. Bu kâidelerin her birinin mefhûmu ve uygulamalarına dâir misâller münferid kalın birer kitab olacak kadar geniştir. Ancak bizim hedefimiz bu kâideleri geniş bir şekilde beyân etmek ve kapsamına giren tüm meseleleri açıklamak değildir. Bizim hedefimiz okuyucuya fıkhıta önemli bir yer teşkil eden bu kâideleri ve işlevselliklerini kısa fakat faydalı bir şekilde göstermek ve fikhın olmazsa olmaz kavâid bilgisine giriş sağlamaktır.

MEŞAKKATLER KOLAYLIKLARI CELBEDERKâide>>>

الْمَشَقَّةُ تَجْلِبُ التَّيْسِيرَ

“Meşakkatler kolaylıkları celbeder.”

Şerh>>>

“Meşakkat kolaylığı celbeder” kâidesi, büyük ve üzerine birçok ahkâmın binâ edildiği beş kâidenin üçüncüsüdür. Onu İmâm İbnu's-Subkî (v. 771h.), İmâm Suyûtî (v. 911h.) ve İmâm İbn Nuceym (v. 970h.) rahîmehumullâh zikretmişlerdir. [İbnu's-Subkî, el-Eşbâh: 1/49; Suyûtî, el-Eşbâh: 76; İbn Nuceym, el-Eşbâh: 64.]

Mecelle-i Ahkâm'da ise 17. maddede geçmektedir.

İmâm Hattâbî rahîmehullâh'ın (v. 388h.) naklettiğine göre, ibârenin aslı, İmâm Şafî rahîmehullâh'a âittir. [İbnu's-Subkî, el-Eşbâh: 1/49.]

Bu kâide, aslî ve arızî kolaylaştırmaya şâmil olup, akîde ve ibâdet, sosyal ve siyâsî başta olmak üzere birçok alanda geçerli olan bir kuraldır. Hükümlerde gösterilen ruhsatlar (izinler); hafifletmeler ve

kolaylaştırmalar hep bu genel kâideden elde edilmiştir.[İbnu's-Subkî, el-Eşbâh: 1/49; İbn Nuceym, el-Eşbâh: 64.] Fıkıh bablarının birçoğu bu kâideye döner. [İbn Nuceym, el-Eşbâh: 71; Suyûtî, el-Eşbâh: 77.] Lafızlarından başlayarak, sırasıyla “Meşakkat kolaylığı celbeder” kâidesinin aslını, mefhûmunu, kapsamına giren meseleleri ve kendisinden neşet eden kâideleri başlıklar halinde -inşallâh- kısaca açıklayalım.

Kâidenin Lafızları:Meşakkat: “Zorluk, güçlük, darlık ve sıkıntı” gibi manalara gelir.

Celb: “Bir şeyi getirmek ve sevk etmek” gibi manalara gelir.

Teysîr: “Kolaylık ve hafiflik” gibi manalara gelir.

Kâidenin Aslı:“Meşakkat kolaylığı celbeder” kâidesinin aslı, “Allâh, size kolaylık diler, zorluk dilemez” gibi zorlukların Allâh tarafından kaldırıldığını ifâde âyetler ve “kolaylaştırınız, zorlaştırmayınız” gibi kolaylığı esas almayı emreden hadîslerdir.

Allâh Subhânehu ve Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

“Allâh size kolaylık diler, zorluk dilemez.” [el-Bakara: 2/185]

“Allâh bir kimseyi ancak gücünün yettiği şeyle yükümlü kılar.” [el-Bakara: 2/286]

Enes b. Mâlik radîyallâhu anh'dan rivâyet edildiğine göre, Rasûlullâh sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: “Kolaylaştırınız, zorlaştırmayınız; müjdeleyiniz, nefret ettirmeyiniz.” [Buhârî (69); Müslim (1732)...]

Ebû Hureyre radîyallâhu anh'dan rivâyet edildiğine göre, Rasûlullâh sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: “Dîn kolaylıktır. Dîni aşmak isteyen kimse, ona yenik düşer. O halde, orta yolu tutunuz, (elinizden gelenin) en iyisini yapmaya çalışınız, o zaman size müjdeler olsun.” [Buhârî (39); Nesâî (5034)...]

Ehl-i Sünnet âlimleri, bu ve benzeri nasların açık delâletiyle, Allâh Subhânehu ve Teâlâ'nın mükellefleri zorluğa düşürmek istemediğini bilâkis onlar hakkında kolaylığı kesin bir sûrette dilediğini icmâ ile ifâde etmişlerdir. Ruhsatlarla gelen hafifletmelerin, zorlanmanın ve külfete girmenin amellere devam edilememesine sebebiyet vermesinin ortadan kaldırılması da buna delâlet eder.

İmâm Şâtibî rahîmehullâh (v. 790h.) şöyle demiştir: “Mükellefiyet bakımından (zorluğun emredilmesinin) varlık olarak vukuu bulmadığı üzerinde icmâ vardır. Bu da Şârî'nin ona yönelmediğine delâlet eder. Yine ruhsatların meşruiyeti hakkında sâbit olan şeyler de kat'î olan emirlere dendir. Ümmetin dîni hakkında bilinenler, zarûrettir. Şârî, şayet mükellefiyette meşakkate yönelseydi, sonrasında ruhsat ve hafifletme olmazdı. Şayet -zorluk- vâki olsaydı, şerîatta tenâkuz ve ihtilaf hâsıl olurdu ki, bu da ondan nefyedilmiştir. Bu ikisini -kolaylık ve zorluğu- bir araya getirmek tenâkuz ve ihtilafıdır ki bu da onun için münezzehtir.” [Şâtibî, el-Muvâfakat: 2/212-213.]

Kâidenin Mefhûmu:“Meşakkat kolaylığı celbeder” kâidesinde ifâde edildiği üzere zorluk, kolaylığı gerektirerek hafifletme sebebi olur. Darlık durumunda genişlik gösterilmek gerekir. Sıkıntı, yeni çözümleri gerekli kılar veya beraberinde getirir. Bir işte aynı sonuca götürecek alternatif yollar bulunduğu, zor olanın değil, kolay yolun tercih edilmesi gerekir.

Âişe radîyallâhu anhâ şöyle demiştir:

“Nebî sallallâhu aleyhi ve sellem iki şeyden birini yapma konusunda serbest bırakıldığı zaman, günah olmadığı takdirde mutlaka onların en kolayını seçerdi.” [Buhârî (6786); Müslim (2327)...]

Teklîfi hükümlerin her biri, az ya da çok belirli miktarda meşakkati barındırır. Bu meşakkat, takat sınırını fiilden kaynaklanmayan harici bir sebeble aştığında ruhsat hükümleri devreye girer. Çünkü Allâh Subhânehu ve Teâlâ, alışlagelenin haricindeki meşakkatleri ruhsat sebebi sayarak mükellefleri güçlük ve zorluk içinde bırakmamıştır. Mutat olmayan ve takat dışı her meşakkat böyledir.

İmâm Şâtibî rahîmehullâh (v. 790h.) şöyle demiştir: “Şâri, şeriatı kulların maslahatı için getirdiğine hükmettiğinde ve emirler koyulmaya başlandığında hastalıklar ve olağan dışı meşakkatler gibi engeller ortaya çıkabilir ve bunlar için de tevabi (tâbi durumunda bulunan), tekmiî (tamâmlayıcı) hükümler ve çıkış yolları koyar ve bu hükümlerle teklîfin, mükellefe normal ve kolay gelmesi için mükelleften meşakkat izale edilir.” [Şâtibî, el-Muvâfakât: 1/532.]

Bunlarla birlikte, “Meşakkat kolaylığı celbeder” kâidesinin ifâde ettiği meşakkat hallerinde gösterilmesi gereken kolaylık, şer’î mükellefiyetlerin kendisinden ayrılmadığı meşakkat değildir. Çünkü buradaki meşakkat, hükümlerin özünde bulunan ve onları yerine getirmek için katlanılan olağan zorluklardır. Misâl olarak: Yol kesen eşkıya, zındık ve câni gibi suçlulara verilen cezâda suçlunun katlanacağı veya cihâd esnasında mücâhidin karşılaşacağı zorlukları ortadan kaldırmak değildir. Yine yasak olduğu hakkında kat’î bir nas bulunan bir haram, meşakkat özü ile mübâh olmaz. Buradaki meşakkat kolaylığı getirmez. Meşakkat ancak hakkında nas bulunmayan ve olağan dışı kabul edilen yerlerde muteber olur. Meşakkatin Kısımları: Meşakkatler, olağan ve olağan dışı olmak üzere iki kısma ayrılır. [İbn Nuceym, el-Eşbâh: 70.]

1. Olağan Meşakkat: Dînî veya dünyevî bir fiilden ayrı olmayan ve insânların alışkın olduğu meşakkattir. Mükelleflerin kudretleri dairesinde olup, onların takat sınırlarını aşmaz.

Şer’î teklifler, taleb olmaları hasebiyle içlerinde bazen az, bazen de çok meşakkat barındırır.

Buna dâir İmâm Şâtibî rahîmehullâh (v. 790h.) şöyle demiştir: “Her amelin kendi içinde olağan işlerle eşdeğer bir meşakkat olarak, olağan bir meşakkati vardır ve bu şekilde de tamâmen olağanın dışına çıkmaz. Sonra olağan ilerdeki meşakkat de tek bir ölçüye göre, her zaman, her yer ve her durumda devam etmez. Abdesti soğuk bir fecir vakti tam almak sıcak bir zamanda tam almakla müsavi olmaz... Ve başka misaller de böyledir.” [Şâtibî, Muvâfakât: 2/269-270.]

Olağan sayılan bir meşakkat ağırda olsa, Allâh Azze ve Celle katında ibâdetleri düşürme ya da hafifletme noktasında muteber değildir.

Nitekim İmâm İzzeddîn b. Abdüsselâm rahîmehullâh (v. 660h.) şöyle demiştir: “Çok soğuk bir sabah vakti abdest ve gusül almakta ya da şiddetli sıcakta veya uzun günlerde oruç tutmakta meşakkat bulunmakla birlikte bu meşakkatlerin ibâdetleri ve itaatleri düşürme veya da hafifletme konusunda bir etkisi yoktur. Çünkü eğer etki etseydi ibâdet ve itaatlerin maslahatları her zaman ya da çoğunlukta ortadan kalkardı. Yine yer ve gök olduğu sürece bu maslahatlar için düzenlenen kalıcı sevâblar da kaçırılmış olurdu.” [İzzeddîn b. Abdüsselâm, Kavâidu’l-Ahkâm: 2/9-10.]

İmâm İbn Nuceym rahîmehullâh (v. 970h.) da meşakkatleri, ibâdetlerden ayrılan ve ayrılmayan meşakkat olarak ikiye ayırmış ve ibâdetlerden ayrılmayan meşakkatler hakkında şöyle demiştir: “Çoğunlukla ibâdetten ayrılmayan meşakkat: Soğuk havalarda abdestte ve gusüldeki meşakkat, çok sıcakta ve uzun günlerde oruç tutmadaki meşakkat, hac ve cihâd için kaçınılmaz olan yolculuk meşakkati, zânilerin recim ve had cezaları esnasında, suçlu ve asilerin öldürülmeleri anında acı duymalarındaki meşakkat

gibi. Böylesi meşakkatlerin ibâdetlerin yapılmamasında etkileri yoktur. Cünüp olan kimse için çok şiddetli soğuk korkusuyla teyemmümün câiz olmasına gelince; buradaki korkudan maksat, gusülden dolayı canının ya da organlarından birisinin zarara uğramasından ya da hastalanmaktan korkmasıdır.” [İbn Nuceym, el-Eşbâh: 70.]

Anlaşılaçağı üzere fiilden kaynaklanan olağan meşakkat zorluk sayılmaz ve ruhsat için illet teşkil etmez. Olağan meşakkatler, mükelleflere dönen maslahatlar olup, onların uhrevî kazanımlarını arttıran etkenlerdir.

2. Olağan Dışı Meşakkat: Dînî veya dünyevî bir fiilden ayrı olan ve insânların alışkın olmadığı meşakkattir. Mükelleflerin takat sınırlarını aşar. Eğer amele devam etmek amelde ya da onun bir kısmında kesintiye ya da sâhibinin canında ya da malında veya koruma altında olan her hangi bir unsurunda kusur meydana getiriyor ise bu, olağan dışı meşakkat olarak kabul edilir. Hafifletmeyi gerekli kılarak ruhsata illet teşkil eder. İbâdetler bu durumdaki mükellefler için hafifler ve ruhsatlarla amel etmek câiz olur.

İmâm İzzeddîn b. Abdüsselâm (v. 660h.) ve İmâm İbn Nuceym (v. 970h.) rahîmehumallâh ibâdetler için hafifletmeyi gerektiren ve gerektirmeyen meşakkatleri şu kısımlara ayırmışlardır:

Birinci Kısım: Canlara, uzuvlara ve uzuvların işlevlerini kaybetmeye dâir korku gibi büyük ve ağır bir meşakkat. Bu meşakkatler, hafifletme ve ruhsat gerektirir.

Misâl olarak: hacca sadece deniz yolu ile gidilebiliyorsa ve deniz yolculuğu da güvenli değilse hac vâcib olmaz. Çünkü iki cihânın maslahatını ikâme etmek için canı ve uzuvları korumak, onları ibâdet ile ölüme maruz bırakıp sonra da benzerlerinin kaçırılmasından daha evladır.

İkinci Kısım: Parmakta bir acı veya az bir başağrısı veyahut kötü ruh hali ve keyifsizlik gibi hafif bir meşakkat. Bu meşakkate iltifat ve itimat edilmez. Çünkü ibâdetin maslahatlarını elde etmek, böyle bir meşakkati gidermekten daha evladır.

Üçüncü Kısım: Bu iki meşakkat arasında bulunan hafiflikte ve şiddette farklı meşakkatler. Bunlardan ağır meşakkate yaklaşanlar hafifletmeyi gerektirir. Hafif meşakkate yaklaşanlar ise hafifletmeyi gerektirmez. Az bir ateş ve katlanılabılır bir diş ağrısı gibi. [İzzeddîn b. Abdüsselâm, Kavâidu'l-Ahkâm: 2/10-11; İbn Nuceym, el-Eşbâh: 70.]

Meşakkatin Sınırı: Meşakkatin sınırı husûsunda belirli bir şey üzerinde ittifak edilmemiştir. İmâm İzzeddîn b. Abdüsselâm rahîmehullâh (v. 660h.) gibi bazı âlimler meşakkati gerektiren fiille bakmışlar ve ibâdetlerin meşakkatlerini belirlemede en evla olanı, her ibâdetin meşakkatini bu ibâdet için muteber olan en alt meşakkat sınırı ile belirleme yoluna gitmişlerdir. Eğer ki kişinin karşılaştığı meşakkat, bu sınır gibi ya daha fazla ise onun için ruhsat olur. [İzzeddîn b. Abdüsselâm, Kavâidu'l-Ahkâm: 2/15.]

İmâm Şâtibî rahîmehullâh (v. 790h.) gibi bazı âlimler ise, meşakkati gerektiren fiile değil de mükellefin şartlarına ve meşakkatlere tahammülüne bakmışlar ve buna bağlı olarak da meşakkati mükellefe göre belirlemişlerdir. [Şâtibî, el-Muvâfakât: 1/485.]

Zirâ mükelleflerin durumları, birbirlerinden farklı farklıdır. Misâl olarak biri için ruhsatı câiz kılan açlık, diğeri için tahammül sınırları içinde olabilir. Râcih olan görüş budur. Yani mükellefin şartlarına ve meşakkatlere tahammülüne bağlı olarak zarûret sınırına bakmaktır. İkrâhta ve başka şeylerde de böyledir.

Kâidenin Şartları: Karşılaşılan zorluklar karşısında “Meşakkat kolaylığı celbeder” kâidesinin uygulanabilir olmasının şartları, dört maddede toplanır. Bunlar:

1. Meşakkatin aksini emreden bir nassın bulunmamasıdır. Eğer meşakkatin aksini emreden bir nas bulunursa, kolaylığı celbetme ve meşakkati izâle etmek gerekçesiyle onun aksine amel etmek caiz olmaz.
2. Meşakkatin olağan dışı olarak normal sınırların üstünde olmasıdır. Zîrâ olağan meşakkatlerin şer’î mükellefiyetlerin edâ edilmesinde özür olma gibi bir durumu yoktur. İş ve nafaka temini meşakkati gibi.
3. Meşakkatin ekseriyetle ibâdetlerden ayrılamayan şeylerden olmamasıdır. Abdest ve gusül esnasında soğuk meşakkati, şiddetli sıcak ve uzun günlerde orucun meşakkati, hac esnasında seferin meşakkati gibi.
4. Meşakkatin şer’î tekliflerden ayrılamayan şeylerden olmamasıdır. Cihâd ve benzeri hususlardaki meşakkat veya hadlerin elemi, zânilerin recmedilmesi, bâğilerin, müfsidlerin, cânilerin ve benzerlerinin öldürülmesi gibi hususlardaki meşakkat gibi. Bunlarda ne kolaylık ne de hafifletme yoktur. Çünkü bu durumdaki hafifletme şer’îati ihmal ve zâyi etmektir.

Kâideden Çıkan Bazı Hükümler: • Suyu kullanmaya gücü yetmeyen veya suyu kullandığında hastalığının artacağından yahut yarasının açılacağından veya iyileşmesinin gecikeceğinden korkan bir kişi, abdest almak yerine teyemmüm eder yahut sargısı varsa üzerine mesh eder. Allâh Subhânehu ve Teâlâ, böyle bir kimseden içinde bulunduğu sıkıntıyı kaldırmış ve kolay olanı yapmasına izin vermiştir. O, şöyle buyurmaktadır: “Eğer hasta veya yolculukta iseniz ya da biriniz abdest bozmaktan gelmişseniz yahut cinsel ilişkide bulunup da su bulamamışsanız, bu durumda, temiz bir toprakla teyemmüm edin.” [en-Nisâ: 4/43]

İbn Abbâs radîyallâhu anhumâ bu âyet hakkında şöyle demiştir: “Eğer Allâh yolunda cihâd eden bir kişi yaralanır veya vücudunda yara çıkarsa, bu halde iken cünüp olur ve yıkandığında öleceğinden endişe duyarsa, teyemmüm eder.” [İbn Hacer, Bulûğ’l-Merâm: 91 (134).]

• Namaz kılarken hastalık gibi bir sebeple kıyamda durmaya güç yetiremeyen kişi, namazını oturarak kılar. Buna da güç yetiremezse yatarak kılar.

İmran b. Husayn radîyallâhu anh şöyle demiştir: “Bende basur (hastalığı) vardı. Namazı (bu durumda iken) nasıl kılacağımı Nebî sallallâhu aleyhi ve sellem’e sordum şöyle buyurdu: Ayakta durabilirsen ayakta, gücün yetmezse oturarak ona da gücün yetmezse yan üstü uzanarak kıl.” [Buhârî (1117); Ebû Dâvud (952)...]

• Ramazan ayında oruç tutamayacak şekilde hastalanan veyahut mübâh bir şey için yolculuğa çıkan bir kimse için oruç tutma emri, hastalık ve yolculuk özürlerinden dolayı bu haller devam ettiği sürece üzerlerinden kalkar. Çünkü bu kimselerin içinde buldukları durumda kolay olanı yapmalarına izin verilmiştir.

Allâh Subhânehu ve Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

“Kim (Ramazan ayında) hasta veya yolcu olursa, tutamadığı günler sayısınca başka günlerde (bu kaçırdıklarına kaza olarak oruç) tutsun. Allâh, size kolaylık diler, zorluk dilemez.” [el-Bakara: 2/185]

• Bayan doktor olmadığında yahut ciddi bir müdahale gerektiren durumda, alanında uzman olan erkek doktorun, kendisine dînen yabancı bir kadına tedâvî maksatlı olarak zarûret ölçülerinde bakması câizdir.

Misâl olarak: beyninden yahut kalbinden ameliyat olacak olan bir kadına, zarûret sebebiyle bakılması câiz olan yerler, ameliyat ile ilgili bölgelerdir. Doktorun yahut ameliyat ekibinin tedâvî maksatlı olarak buralara bakması ve müdahale etmesi dînen câizdir ve hatta gereklidir. Çünkü sağlığın korunması asıldır. Buradaki geçici olan mefsedet, sağlığı yahut canı kaybetmenin mefsedetinden hafiftir.

• Yolculuklarda düşman korkusu sebebiyle dört rekâtlı farz namazların iki rekât olarak kılınması câizdir. Çünkü nefsin korunması İslâm'ın koruduğu beş maslahatın içindedir.

Allâh Subhânehu ve Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

“Yeryüzünde sefere çıktığınız vakit kâfirlerin size saldırmasından korkarsanız, namazı kısaltmanızdan ötürü size bir günah yoktur. Şüphesiz kâfirler sizin apaçık düşmanınızdır.” [en-Nisâ: 4/101]

• Sefer mesafesine yapılan meşru yolculuk, -düşman korkusu olsun yahut olmasın- dört rekâtlı farz namazların iki rekât olarak kılınmasını câiz kılar. Çünkü yolculuğun bizzat kendisi, hafifletme sebeptir. Âişe radîyallâhu anhâ (v. 58h.) şöyle demiştir: “Namaz ilk önce iki rekât olarak farz kılındı. Yolculuk namazı iki rekât olarak bırakıldı. Mukîmin namazı dörde tamamlandı.” [Buhârî (1090); Müslim (681)...] İmâm Şâfiî rahîmehullâh (v. 204h.) şöyle demiştir: “Korku hali dışında namazı kısaltmak sünnet ile sâbittir. Korku ile birlikte yolculuk halinde namazın kısaltılması ise, hem Kur’ân, hem de Sünnet ile sâbittir. Bununla birlikte dört rekât kılana da bir şey gerekmez. Şu kadar var ki Sünnet’e uymayı arzulamayıp, yolculukta herhangi bir kimsenin namazını tâm kılmasını sevmiyorum.” [Kurtubî, el-Câmiu lî Ahkâmî'l-Kur’ân: 5/362.]

Aynı şekilde sefer mesafesine yapılan meşru bir yolculuk, öğle ile ikindi, akşam ile yatsı namazlarının cem edilerek kılınmasını câiz kılar.

Muâz b. Cebel radîyallâhu anh (v. 17h.) şöyle demiştir: “Rasûlullâh sallallâhu aleyhi ve sellem, Tebük gazvesinde öğle ile ikindi namazını ve akşam ile yatsı namazını birleştirerek kıldı.” [Müslim (706); Ebû Dâvud (1206)...]

Bu hadîsi Muâz b. Cebel'den rivâyet eden Ebû't-Tufeyl Âmir b. Vâsile radîyallâhu anh (v. 100h.) şöyle demiştir: “Ben, Muâz b. Cebel'e: ‘Rasûlullâh sallallâhu aleyhi ve sellem'i buna sevk eden şey ne idi’ diye sordum. O: ‘Ümmetini meşakkate sokmamak istedi’ dedi.” [Müslim, Sahîh-i Muslim: 1/490 (706).]

Kâidenin İstisnâları:

“Meşakkat kolaylığı celbeder” kâidesinden yola çıkarak yasak olduğuna dâir açık nas bulunan haramları ve hakkında ruhsatın tanınmadığı şeyleri yapmak câiz değildir.

Misâl olarak:

• Bir kişi, ölümle tehdit edilerek başkasını öldürmek için zorlansa, öldürmesi câiz olmaz. Buradaki meşakkat, masum bir insânı katletmeye özür teşkil etmez. Hiçbir kimsenin hayat hakkı, -şer’î gerekçeler dışında- diğerinden öncelikli değildir. Yine meşakkat sebebiyle açlıktan ölmek için birini öldürüp yemek yahut onu açlıktan dolayı ölümden kurtaracak olan son gıdasını açlıktan ölmek için (ç)almak câiz değildir.

Allâh Subhânehu ve Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

“Kim bir mümini kasten öldürürse, cezâsı, içinde ebedî olarak kalacağı cehennemdir. Allâh ona gazab ve lanet etmiş ve onun için büyük bir azâb hazırlamıştır.” [Nisâ: 4/93]

• Az bir hastalık ve sâir rahatsızlıklar kişiden oruç ve namaz gibi mükellefiyetleri düşürmediği gibi bu

ibâdetlerin rükünleri içinde herhangi bir ruhsat sağlamaz. Çünkü bu hallerdeki az bir meşakkat, ibâdet ile kazanılan maslahatı terk etmek için yeterli değildir.

• İstihâzeli olmak gibi abdest için özürlü olanın her farz namaz için abdest alması gerekir. Özürlü olmayan bir kimse bir abdest ile dilediği kadar farz ve nafile namaz kılabiliyor iken, özürlü kimsenin her farz namaz için abdestini yenilenmesi gerekir.

İmâm Şîrbînî rahîmehullâh (v. 977h.) şöyle demiştir: "İstihâzeli kadın, adak namazı da dâhil olmak üzere, tıpkı teyemmüm yapan kişi gibi her bir farz namaz için abdest almalıdır. Çünkü ondaki abdestsizlik durumu sürekli. Bir farzı bu şekilde kılmasına zarûretten dolayı izin verilmiştir." [Şîrbînî, Muğnî'l-Muhtâc: 1/283.]

Hâtîme:

Hamd âlemlerin rabbi olan Allâh'a mahsustur. Salât ve selâm yaratılmışların en hayırlısı Muhammed sallallâhu aleyhi ve sellem'in, âlinin ve ashabının üzerine olsun.

Yardım ve başarı, izzet ve şeref Allâh'tandır.

O, her şeyin en iyisini bilendir.

Muvahhid Kullara Selâm Olsun.

KAYNAK :

1441 h. / 2019 m.

Abdullâh Saîd el-Müderriis.